

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	9Cdo/91/2022
Identifikačné číslo spisu:	7912203771
Dátum vydania rozhodnutia:	29.07.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Gabriela Brišková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:7912203771.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Martina Holíča a členiek senátu JUDr. Sone Mešiarčinovej a JUDr. Gabriely Briškovej, v spore žalobcov 1/ X. I.U., narodeného XX. X. XXXX, B., Z.Á. T. XX/.XX, 2/ G. I.I., narodenej XX. U. XXXX, B., U. T. XXX/.XX, 3/ U.O. F.F., narodenej XX. U. XXXX, W. K. Q., B.Y. T. XXX/.X, proti žalovanému Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava, Račianska 71, IČO: 00 166 073, o určenie, že finančná náhrada patrí do dedičstva a o peňažné plnenie, vedenom na Okresnom súde Trebišov pod sp. zn. 10C/37/2012, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 22. septembra 2021 sp. zn. 9Co/220/2020, takto

rozhodol:

Dovolanie proti výroku rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 22. septembra 2021 sp. zn. 9Co/220/2020 o potvrdení prvého výroku o určení, že finančná náhrada patrí do dedičstva o d m i e t a.

Dovolanie proti výroku rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 22. septembra 2021 sp. zn. 9Co/220/2020 o potvrdení druhého výroku o príslušenstve prisúdenej istiny z a m i e t a.

Žalobcovia 1/, 2/, 3/ majú voči žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trebišov (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom zo 7. februára 2020 sp. zn. 10C/37/2012 prvým výrokom (I.) určil, že finančná náhrada za násilné odvlečenie neb. Š. I.I.Z. vo výške 557,11 eura s 3 % úrokom z omeškania ročne od 17. septembra 1994 do 30. apríla 1995 a 22 % úrokom z omeškania ročne od 1. mája 1995 do zaplatenia, patrí do dedičstva po neb. Z. I.R. narodenej X. E. XXXX, zomrelej XX. U. XXXX, naposledy bytom B. číslo XXX, druhým výrokom (II.) uložil povinnosť žalovanému zaplatiť žalobcom finančnú náhradu za násilné odvlečenie neb. Š. I.Z. vo výške 1671,33 eura, každému po 557,11 eura, s 3 % úrokom z omeškania ročne od 17. septembra 1994 do 30. apríla 1995 a 22 % úrokom z omeškania ročne od 1. mája 1995 do zaplatenia a tretím výrokom (III.) rozhodol, že žalobcovia majú nárok na náhradu trov konania voči žalovanému v rozsahu 100 %. Dôvodil, že pôvodná žalobkyňa Z. I.R. a žalobcovia sa podanou žalobou dňa 3. októbra

1997 domáhali poskytnutia finančnej náhrady, za protiprávne a násilné odvlčenie ich právneho predchodcu Š. I.I.U. do tábora bývalého ZSSR, z obce B. (33 mesiacov a 17 dní). Z dôvodu úmrtia pôvodnej žalobkyne Z. I.R. v priebehu konania, došlo k prechodu jej nároku na právnych nástupcov, ktorými sú žalobcovia. Súd prvej inštancie konštatoval riadne uplatnenie nároku oprávnenými osobami v zmysle § 2 ods. 1 ZoZMK (zákon č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií v znení neskorších predpisov) a preto žalobe vyhovel.

2. Krajský súd v Košiciach (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom zo dňa 22. septembra 2021 sp. zn. 9Co/220/2020 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v prvom výroku o určení, že finančná náhrada za násilné odvlčenie právneho predchodcu patrí do dedičstva po neb. Z. I., ako aj v druhom výroku o príslušenstve prisúdenej istiny (ktorým bola uložená povinnosť žalovanému zaplatiť žalobcom, s finančnou náhradou spolu 1.671,33 eura za násilné odvlčenie neb. Š. I.U., každému z nich 557,11 eura, úrok z omeškania 3 % ročne od 17. septembra 1994 do 30. apríla 1995 a 22 % ročne od 1. mája 1995 do zaplataenia), ako aj vo výroku o trovách konania. Žalobcom priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania voči žalovanému v celom rozsahu. Dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je vecne správny. Konštatoval, že žalovaný nespochybnil vznik nároku žalobcov na peňažnú náhradu podľa § 2 ods. 1 ZoZMK. Nedôvodne však v odvolaní namietal, že konanie bolo voči pôvodnej žalobkyne Z. I. zastavené, preto ňou uplatnený nárok už nemohol byť predmetom tohto konania. Následky straty procesnej podmienky na strane účastníka konania, ktorou je spôsobilosť byť účastníkom konania, v dôsledku úmrtia, upravoval § 107 Občianskeho súdneho poriadku (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších predpisov, účinný do 30. júna 2016). Z dôvodu, že išlo o majetkovú vec, súd prvej inštancie pokračoval v konaní so žalobcami ako právny nástupcami zomrelej žalobkyne. O procesnom nástupníctve ako dôsledku univerzálnej sukcesie, v zmysle účinného procesného kódexu, dôvodne nerozhodoval. Podľa záveru odvolacieho súdu, súd prvej inštancie nepochybil ani v tom, že konanie vo vzťahu k pôvodnej žalobkyne uznesením zastavil, z dôvodu straty jej spôsobilosti byť účastníkom konania v dôsledku úmrtia. Určovací výrok rešpektoval úpravu v § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku, pričom podľa ustálenej právnej praxe dedič má vždy naliehavý právny záujem na určení či vec patrí do dedičstva po poručiťovi (sp. zn. 1Cdo/26/2007).

3. Odvolací súd dospel tiež k záveru, že žalobcovia si uplatnili nárok na príslušnom orgáne dňa 7. apríla 1992, preto lehota na posúdenie žiadosti uplynula dňa 7. októbra 1992, upravená v § 13 ods. 4 zákona číslo 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov, na aplikáciu, ktorého odkazoval § 5 ods. 5 ZoZMK (ústredný orgán štátnej správy poskytne oprávnenej osobe finančnú náhradu najneskôr do šiestich mesiacov od doručenia žiadosti). Pokiaľ príslušný ústredný orgán v tejto zákonom stanovenej lehote neplnil, dostal sa do omeškania. Z dôvodu, že špeciálny predpis neupravuje sankciu spojenú s omeškaním štátneho orgánu, bolo potrebné podľa záveru odvolacieho súdu použiť všeobecný právny predpis, ktorým je Občiansky zákonník (zákon č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov), konkrétne § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Súd prvej inštancie preto nepochybil, ak priznal žalobcom úroky z omeškania od 17. septembra 1994 v zákonnej výške.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný (ďalej tiež „dovolateľ“) s návrhom, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie, alternatívne aby napadnutý rozsudok zmenil a žalobu v napadnutom rozsahu zamietol. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 420 písm. d) CSP (Civilný sporový poriadok zákon č. 160/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov), vo vzťahu k potvrdzujúcemu výroku rozsudku súdu prvej inštancie, ktorým bolo určené, že finančná náhrada za násilné odvlčenie právneho predchodcu patrí do dedičstva a z § 421 ods. 1 písm. b) CSP vo vzťahu k potvrdzujúcemu výroku, ktorým odvolací súd potvrdil výrok o príslušenstve prisúdenej istiny (ktorým bola uložená povinnosť žalovanému zaplatiť žalobcom s priznanou finančnou náhradou úrok z omeškania). Dovolateľ argumentoval, že odvolací súd potvrdil prvý výrok súdu prvej inštancie, ktorým rozhodol o nároku pôvodne uplatnenom Z. I., zomrelou v priebehu konania, hoci o tomto nároku už bolo právoplatne rozhodnuté, uznesením o zastavení konania z dôvodu jej úmrtia. Vo vzťahu k nároku pôvodnej žalobkyne bolo teda konanie zastavené a konanie o žalobe ostatných žalobcov bolo vylúčené na samostatné konanie (nárok pôvodnej žalobkyne nebol predmetom ďalšieho konania, ani

po pripustení zmeny žaloby o určenie, že finančná náhrada patrí do dedičstva). Odvolací súd podľa názoru žalovaného ustanovenie § 107 ods. 1 a 3 Občianskeho právneho poriadku správne citoval, avšak nesprávne interpretoval. Ak odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v prvom výroku potvrdil, jeho rozhodnutie je poznačené vadou prekážky právoplatne rozhodnutej veci (*res iudicata*).

5. Nesprávne právne posúdenie videl žalovaný v tom, že odvolací súd vyslovil záver, že ak osobitný predpis neupravoval sankciu spojenú s omeškaním s plnením peňažného dlhu, bola daná aplikácia ustanovenia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Samotná skutočnosť, že špeciálny predpis neupravuje sankciu spojenú s omeškaním štátneho orgánu, neznamená potrebu aplikácie ustanovenia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka. Ambíciou Občianskeho zákonníka nebolo upravovať vzťah štátu a občana, ak títo nevystupujú ako rovní účastníci občianskoprávných vzťahov. Nárok žalobcov podľa § 2 ods. 1 ZoZMK a povinnosť žalovaného vyplatiť peňažné plnenie nezakladá občianskoprávny vzťah dlžníka a veriteľa, na ktorý by bolo možné aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka o omeškaní dlžníka. Táto ťažisková otázka podľa názoru žalovaného nebola doposiaľ odvolacím súdom riešená, čo zakladá prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Uvedené právne posúdenie veci odvolacím súdom považoval žalovaný za nesprávne aj preto, že osobitný zákon neupravuje lehotu, v ktorej má štát vyplatiť odškodnenie podľa § 2 ods. 1 ZoZMK. Odvolací súd dospel však k záveru, že na vyplatenie peňažného nároku podľa § 2 ods. 1 ZoZMK je potrebné aplikovať lehotu v § 13 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách, keďže na použitie tohto ustanovenia mal odkazovať § 5 ods. 5 ZoZMK, upravujúci postup pri posudzovaní žiadostí na poskytnutie finančnej náhrady podľa § 4 ods. 1, nie však peňažnej náhrady podľa § 2 ods. 1 ZoZMK (osobitný predpis upravuje právo na peňažnú náhradu len v § 2, v ostatných ustanoveniach upravuje iné nároky oprávnených osôb, vrátane práva na vrátenie majetku alebo na finančnú náhradu, ak vrátenie majetku nie je možné). Žalovaný má za to, že sa do omeškania nedostal.

6. Žalobcovia vo vyjadrení k dovolaniu navrhli, aby dovolací súd dovolanie v celom rozsahu odmietol. Žalovaný podľa ich názoru nepreukázal dovolací dôvod podľa § 420 písm. d) CSP, ako ani nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Súd prvej inštancie rozhodol o zastavení konania z dôvodu úmrtia jedného z účastníkov konania a konanie v prevyšujúcej časti vylúčil na samostatné konanie. Odvolací súd v rozhodnutí zo dňa 24. septembra 2016 konštatoval, že smrťou oprávnenej osoby prechádza jej nárok, ktorý bol riadne uplatnený v zmysle § 2 ods. 1 ZoZMK voči žalovanému, na jeho právnych nástupcov. Ak účastník konania stratil spôsobilosť byť účastníkom konania v dôsledku smrti, súd pokračuje v konaní s dedičmi účastníka konania podľa § 107 ods. 1, 3 Občianskeho súdneho poriadku. Dedičia ako univerzálni právni nástupcovia vstupujú do postavenia poručiteľa, pôvodného účastníka konania, priamo zo zákona a súd o ich vstupe do konania nerozhoduje. V prípade univerzálnej sukcesie neprichádza do úvahy postup podľa § 92 Občianskeho súdneho poriadku. Žalovaným uplatnený dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP podľa vyjadrenia žalobcov nie je daný z dôvodu, že nejde o právnu otázku, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu nebola riešená a tiež preto, že nebolo preukázané nesprávne právne posúdenie povahy právneho vzťahu. Odlišné právne posúdenie by malo za následok ďalšiu ujmu oprávneným osobám a uprednostňovalo by príslušný orgán štátu. V posudzovanej veci ide o občianskoprávny nárok, ako formu mimosúdnej rehabilitácie, na ktorú sa nevzťahuje zákon o správnom konaní. Všeobecne platí v občianskoprávných vzťahoch, v ktorých zákon nemá špeciálnu úpravu, že analogicky je potrebné postupovať podľa ustanovení Občianskeho zákonníka (§ 853). Žalobcovia poukázali aj na účel a poslanie reštitučného zákona, ktorým je náprava krívd. V posudzovanej veci nejde o zodpovednosť za škodu spôsobenú štátom, ale o poskytnutie symbolickej finančnej náhrady za násilné odvlečenie do krajín ZSSR, ako tzv. inej krivdy. Úroky z omeškania si žalobcovia uplatnili od nasledujúceho dňa, kedy žalovaný vydal kladné stanovisko o priznaní nároku na finančnú náhradu (16. septembra 1994), ktorú však žalobcom nevyplatil.

7. Najvyšší súd ako súd dovolací (ďalej len „dovolací súd“ alebo „najvyšší súd“) príslušný na rozhodnutie o dovolaní (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v zákonnej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), s výnimkou povinného právneho zastúpenia (§ 429 ods. 2 písm. b) CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP),

po preskúmaní zákonom predpísaných náležitostí dovolania (§ 428 CSP) a splnenia ďalších podmienok dovolacieho konania, dospel k záveru, že dovolanie žalovaného proti výroku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený prvý výrok súdu prvej inštancie nebolo prípustné a proti výroku odvolacieho súdu, ktorým potvrdil druhý výrok súdu prvej inštancie dovolanie nebolo dôvodné.

8. O všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch platí, že narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím predstavujúcim *res iudicata*), musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami ich prípustnosti. Naznačenej mimoriadnej povahy dovolania zodpovedá aj právna úprava prípustnosti dovolania. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, len ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (ods. 1). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom táto vada spočíva (ods. 2). Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP nie je pritom významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že sa súd dopustil vady zmätočnosti v zmysle tohto ustanovenia, rozhodujúce je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo (1Cdo/42/2017, 2Cdo/20/2017, 3Cdo/41/2017, 4Cdo/131/2017, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/73/2017). Dovolací súd preto aj v danom prípade skúmal opodstatnenosť argumentácie žalovaného, že v konaní došlo k ním tvrdenej vade zmätočnosti podľa § 420 písm. d) CSP.

9. Prekážka rozsúdenej veci (*res iudicata*) znamená, že sa už raz v tej istej veci právoplatne rozhodlo. Táto prekážka nastáva vtedy, ak sa má v novom konaní prejednať tá istá vec. O tú istú vec ide keď sa začne opätovne konať o tom istom nároku alebo stave, o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté, a ak sa týka rovnakého predmetu konania a tých istých osôb. Prekážku veci právoplatne rozhodnutej predstavuje len rozhodnutie vo veci samej. Nie je ňou procesné rozhodnutie, ktorým nie je rozhodnuté o merite veci. Prekážku rozsúdenej veci preto nemohlo založiť uznesenie Okresného súdu Trebišova zo dňa 05. decembra 2005 sp. zn. 4C/320/1998, ktorým bolo zastavené konanie o nároku pôvodnej žalobkyne Z. I. narodenéj X. E. XXXX, z dôvodu jej úmrtia v priebehu konania (XX. U. XXXX). Predmetné uznesenie nepredstavuje meritórne rozhodnutie a vo vzťahu k predmetu sporu je len procedurálnym (procesným) rozhodnutím, riešiacim otázku podmienky konania, z dôvodu straty spôsobilosti pôvodnej žalobkyne byť účastníčkou konania. Uznesenie nebolo preto spôsobilé založiť k meritórnemu rozhodnutiu pre toto konanie (o určenie, že peňažná náhrada patrí do dedičstva), prekážku veci rozsúdenej.

10. Dovolací súd dospel preto k záveru, že dovolateľ neopodstatnene uplatnil dovolací dôvod v zmysle § 420 písm. d) CSP. Dovolanie žalovaného nie je podľa § 420 písm. d) CSP prípustné a preto dovolanie v tejto časti (výroku odvolacieho súdu, ktorým potvrdil prvý výrok súdu prvej inštancie) podľa § 447 písm. c) CSP odmietol.

11. Podľa dovolacieho súdu žalovaný cez vadu zmätočnosti namietal aj nesprávne právne posúdenie nižších súdov, čo je vylúčené (R 24/2017, 1Cdo/202/2017, 2Cdo/101/2017, 3Cdo/94/2017, 4Cdo/47/2017, 5Cdo/145/2016, 7Cdo/113/2017, 8Cdo/76/2018). Právnou otázkou riešenou odvolacím súdom sa rozumie nielen otázka hmotnoprávna odvíjajúca sa od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce či Zákona o rodine, ale i procesnoprávna, ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení, v danom prípade podľa ďalších námietok dovolateľa ustanovenia § 107 ods. 1 a 3 Občianskeho súdneho poriadku. Aj podľa názoru ústavného súdu nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania v zmysle § 420 CSP.

12. Dovolateľ prípustnosť podaného dovolania (proti výroku odvolacieho súdu, ktorým potvrdil druhý výrok súdu prvej inštancie) vyvodzoval z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP. Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená. Právna úprava dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola doposiaľ riešená a z tohto pohľadu

rozhodnúť o prípustnosti dovolania. Dôvodom dovolania môže pritom byť len otázka právneho posúdenia a spochybnenie jej vyriešenia zo strany odvolacieho súdu, ako aj odôvodnenie právneho záveru, ktorý zastáva dovolateľ.

13. Na to, aby dovolací súd mohol pristúpiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu rozhodnutia odvolacieho súdu, z hľadiska namietaného nesprávneho právneho posúdenia veci, musia byť (najskôr) splnené predpoklady prípustnosti dovolania, zodpovedajúce niektorému zo spôsobov riešenia tej právnej otázky, od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a tiež podmienky dovolacieho konania, medzi ktoré okrem iného patrí riadne odôvodnenie dovolania prípustným dovolacím dôvodom a spôsobom vymedzeným v ustanoveniach § 431 až § 435 CSP. Aby určitá otázka mohla byť relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 Civilného sporového poriadku, musí mať zreteľné charakteristické znaky. Predovšetkým musí ísť o otázku právnu, ktorú odvolací súd riešil a na jej vyriešení založil rozhodnutie napadnuté dovolaním. Otázka relevantná v zmysle § 421 ods. 1 CSP musí byť procesnou stranou nastolená dovolateľom v dovolaní (a to jasným, určitým a zrozumiteľným spôsobom). Relevanciu podľa citovaného ustanovenia má však len právna (nie skutková) otázka, na ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu. Musí ísť pritom o takú právnu otázku, ktorá bola podľa názoru dovolateľa dovolacím súdom vyriešená nesprávne (§ 432 ods. 2 CSP) a pri ktorej s prihliadnutím na individuálne okolnosti prípadu súčasne platí, že ak by bola vyriešená správne, súdy by nevyhnutne rozhodli inak, pre dovolateľa priaznivejším spôsobom.

14. Vo vzťahu k prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP dovolací súd v súlade s vyššie uvedeným skúmal či žalovaný v dovolaní identifikoval takú právnu otázku, na vyriešení ktorej spočívalo rozhodnutie odvolacieho súdu (riešenie, ktorej viedlo k záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu), či vymedzil jej podstatu a uviedol súvisiace právne úvahy spolu s dôvodmi, pre ktoré žiada nesprávnosť právneho riešenia odvolacieho súdu.

15. V posudzovanej veci v rámci dovolacieho konania bolo potrebné podľa dovolateľa vyriešiť zásadnú právnu otázku spočívajúcu v tom, či v prípade neuspokojeného nároku na peňažnú náhradu ústredným orgánom štátnej správy podľa § 2 ods. 1 ZoZMK (zákon číslo 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií) môže sa oprávnená osoba domáhať úroku z omeškania podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, teda či je daná subsidiarita Občianskeho zákonníka k zákonu číslo 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií.

16. Vzhľadom na nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. b) CSP, je dovolanie žalovaného procesne prípustné, v dôsledku čoho dovolací súd podrobil rozsudok odvolacieho súdu meritórnemu dovolaciemu prieskumu. Pristúpil k posúdeniu dôvodnosti dovolania z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu, t. j. z hľadiska právneho posúdenia veci dovolacím súdom vo vymedzenej právnej otázke.

17. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej norme, ktorá vedie súd k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Súd pri tejto činnosti rieši právne otázky (questio iuris). Ich riešeniu predchádza riešenie skutkových otázok (questio facti), teda zistenie skutkového stavu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

18. Podľa § 8 ods. 3 zákona č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií v znení zákona číslo 492/1992 Zb. ak príslušný ústredný orgán neuspokojí nárok oprávnenej osoby, môže sa oprávnená osoba domáhať jeho priznania na súde v lehote jedného roka od doručenia zamietavého stanoviska orgánu, oprávneného uspokojiť nárok oprávnenej osoby, pokiaľ osobitný predpis

neustanovuje inak.

19. Vyššie uvedené ustanovenie reštitučného zákona zveruje súdu riešiť vzťahy, ktoré vznikajú pri uplatnení nároku na peňažnú náhradu medzi oprávnenou osobou a ústredným orgánom štátnej správy, ktorým je podľa § 4 ods. 4 písm. d) ZoZMK Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. Pokiaľ žalobcovia svoj nárok na peňažnú náhradu uplatnili na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky, postupovali v súlade s ustanovením § 4 ods. 4 písm. d) ZoZMK a keďže tento príslušný ústredný orgán ich nárok neuspokojil, dôvodne sa domáhali na súde jeho priznania (dovolať dôvodnosť samotného nároku žalobcov na peňažnú náhradu podľa § 2 ods. 1 ZoZMK nespochybňoval a proti výroku o uložení povinnosti zaplatiť žalobcom peňažnú náhradu odvolanie nepodal). Je potrebné dodať, že v zmysle zákona č. 492/1992 Zb., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií, právomoc súdu riešiť vzťahy, ktoré vznikajú z uplatneného nároku na finančnú (peňažnú) náhradu medzi oprávnenou osobou a ústredným orgánom štátnej správy, je podľa ustálenej praxe dovolacieho súdu daná (porov. R 78/1994, sp. zn. 1Cdo/65/93, sp. zn. 1Cdo/164/96, sp. zn. 9Cdo/253/2021).

20. Právny záver odvolacieho súdu, ktorým odôvodňoval potvrdenie druhého výroku rozsudku súdu prvej inštancie, o priznaní úrokov z omeškania z istiny predstavujúcej peňažnú náhradu podľa § 2 ods. 1 ZoZMK, spočíval v posúdení subsidiarity Občianskeho zákonníka ako všeobecného právneho predpisu k špeciálnemu právnomu predpisu zákonu č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií (aplikovaním § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka podľa ktorého ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis). Právna otázka vymedzená žalovaným v dovolaní tak predstavovala otázku od vyriešenia ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorý dospel k záveru o subsidiárnom použití Občianskeho zákonníka, ktorý je všeobecným právnym predpisom k reštitučnému zákonu, ktorý ako špeciálny predpis sankciu spojenú s omeškaním štátneho orgánu neupravoval.

21. Zo vzájomného vzťahu obidvoch týchto zákonov vyplýva, že pre nich platí všeobecná zásada, podľa ktorej ak nie je niektorá otázka špeciálnym právnym predpisom upravená (vrátane úpravy, ktorou je aplikácia všeobecnej normy v danej otázke vylúčená) je potrebné vychádzať z jej úpravy v právnej norme všeobecnej. Ak teda reštitučný zákon sankciu za omeškanie žalovaného s poskytnutím peňažnej náhrady nestanovil, ani uplatnenie tejto sankcie nevylúčil, je aplikácia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka v danej veci v súlade s vyššie uvedenou zásadou (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 2979/08 z 20. októbra 2009, sp. zn. I. ÚS 515/06 z 5. marca 2009). Peňažná náhrada v zmysle reštitučného zákona predstavuje peňažný dlh žalovaného. Reštituenti nemajú inú možnosť než sa svojho nároku domáhať súdnou cestou v prípade, ak príslušný orgán poskytne zamietavé stanovisko k poskytnutiu peňažnej náhrady, s čím je spojená zodpovednosť vyplývajúca zo vzťahu veriteľa a dlžníka (porov. vyššie uvedené rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky).

22. Odvolací súd nerezignoval na svoju povinnosť zabezpečiť spravodlivé riešenie v predmetnej reštitučnej veci, so zreteľom na záujem oprávnených osôb, aby bola oprávneným osobám vyplatená peňažná náhrada pokiaľ možno čo v najkratšej dobe, v súlade so zmyslom a účelom reštitučných zákonov, prijatých v snahe aspoň čiastočne zmierniť následky minulých majetkových a iných krívd. K splneniu účelu a cieľa reštitúcií je nutné, aby súdy interpretovali reštitučné zákony vo vzťahu k oprávneným osobám ústretovo, v duchu snahy o zmiernenie niektorých majetkových krívd. Tento záver platí všeobecne, teda nielen vo vzťahu k samotnému základu nároku, ale i vo vzťahu k jeho príslušenstvu (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 2979/08 z 20. októbra 2009, sp. zn. I. ÚS 515/06 z 5. marca 2009). Demokratický právny štát nemôže vytvárať ďalšie krivdy, a to ani formou nesprávneho výkladu zákona, vedúceho k záverom, ktoré by boli vo vzťahu k reštituentom dôvodne považované za nespravodlivé. V súdnom konaní, ktoré je dôsledkom odmietnutia poskytnúť peňažnú náhradu podľa reštitučného zákona, nemá orgán verejnej moci žiadne privilegované postavenie a ako

každý iný účastník súdneho sporu musí počítať s tým, že pokiaľ súd reštituentovi nárok prizná, vystavuje sa riziku povinnosti zaplatiť aj úroky z omeškania (porov. nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 2979/08 z 20. októbra 2009, sp. zn. I. ÚS 515/06 z 5. marca 2009). Nemohol preto obstať argument dovolateľa, že ambíciou Občianskeho zákonníka nebolo upravovať vzťah štátu a občana, ak títo nevystupujú ako rovní účastníci občianskoprávných vzťahov.

23. Námetka dovolateľa, že právny záver odvolacieho súdu je nesprávny i preto, že osobitný zákon neupravuje lehotu, v ktorej má štát vyplatiť peňažnú náhradu podľa § 2 ods. 1 ZoZMK nemohla obstať, keďže vyššie uvedený záver týkajúci sa všeobecnej zásady špeciálneho predpisu a všeobecného predpisu, teda subsidiarity Občianskeho zákonníka k zákonu č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií, sa vzťahoval aj na ďalšie v špeciálnom predpise neupravené otázky, vrátane splatnosti dlhu, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Nebol preto relevantným argument dovolateľa, že na prejednávany prípad nebola daná aplikácia ustanovenia § 13 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách, na použitie ktorého odkazoval § 5 ods. 5 ZoZMK, vzťahujúci sa na poskytnutie iného reštitučného nároku finančnej náhrady podľa § 4 ods. 1 ZoZMK (nie však peňažnej náhrady podľa § 2 ods. 1 ZoZMK). Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu (odsek 27) vyplýval záver, vzťahujúci sa k neskoršiemu dátumu priznaných úrokov z omeškania (nie od uplynutia lehoty podľa § 13 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách). pričom relevanciu podľa § 421 ods. 1 CSP má len právna otázka, nie skutková otázka, týkajúca sa skutkových záverov súdov nižšej inštancie o počiatku omeškania s plnením peňažného dlhu. Kritika použitia právnej normy na podklade nespokojnosti s ustálením skutkového stavu, nepredstavuje formuláciu právnej otázky. Iná právna otázka vo vzťahu k úrokom z omeškania v dovolaní nastolená nebola (porov. odsek 13 tohto rozhodnutia).

24. Sumarizujúc vyššie uvedené dovolací súd v odpovedi na dovolateľom položenú otázku zásadného právneho významu, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená uzatvára, že v prípade neuspokojeného nároku na peňažnú náhradu ústredným orgánom štátnej správy podľa § 2 ods. 1 ZoZMK, môže sa oprávnená osoba domáhať úroku z omeškania podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka, na základe zásady subsidiarity Občianskeho zákonníka k zákonu č. 319/1991 Zb. o zmiernení niektorých majetkových a iných krívd a o pôsobnosti orgánov štátnej správy Slovenskej republiky v oblasti mimosúdnych rehabilitácií.

25. Z uvedených dôvodov dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie nie je dôvodné a preto ho zamietol (§ 448 CSP).

26. O nároku na náhradu trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol v súlade s § 453 ods. 1 v spojení s § 262 ods. 1 CSP tak, že podľa zásady úspechu strany v dovolacom konaní (§ 255 ods. 1 CSP), žalobcovia majú voči žalovanému nárok na náhradu trov dovolacieho konania v plnom rozsahu.

27. Tento rozsudok prijal senát Najvyššieho súdu pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.